

Podružnična cerkev sv. Mihaela Kompolje ob Savi

Osnovne značilnosti :

Dimenzije : dolžina 13,23m, širina 5,40 m, višina 3,76 m

Cerkev, ki jo obdaja pokopališče, leži delno na umetnem nasipu obdanem z obzidjem, na vzhodnem robu vasi, tik ob desnem bregu Save.

Cerkev sestavljajo pravokotna, ravno krita ladja, tristransko sklenjen prezbitarij, ki ima s križnimi oprogami oprt obok in prizidan zvonik na zahodni strani ladje, ki v drugem nadstropju preide iz kvadratne talne osnove v oktogonalno; prekrit je s piramidasto kapo, ki sloni na trikotnih čelih.

Cerkvena ladja je romanskega izvora iz 12. stoletja in je najstarejša v župniji Boštanj in tudi ena redkih še ohranjenih cerkva iz tega obdobja v širši okolici.

Cerkev je bila v letu 2000 razglašena za kulturni spomenik.¹

Arhitekturne značilnosti :

»Na vseh notranjih in zunanjih površinah ladje je skoraj v celoti ohranjen trden romanski omet s pripadajočim fugiranjem. Ob zahodnem vogalu južne stene ladje je viden zazidan romanski vhod in dva segmenta romanskih oken. Desno romansko okno ima v špaleti ohranjen dodatni omet z gotško poslikavo. Ohranjena je tudi prvotna višina romanske ladje, ki sega do sedanjega napuščnega venca.

Na vogalu vzhodne stene ladje je najdena gotška poslikava vogalov v rdeči barvi in stik vzhodne stene ladje z apsidijskim zaključkom prezbitarija. Nad južnim vhodom v prezbitarij je sončna ura.

Najdba romanskih ometov, ki je po stopnji ohranjenosti kot stopnji pričevalnosti v slovenskem prostoru eden pomembnejših dokumentov izvedbe romanske zidave iz 12. stoletja. Odkritje je izjemna pridobitev za sam slovenski kulturni prostor in posebno še za samo cerkev, ki jo bo potrebno na novo umetnostno in zgodovinsko ovrednotiti.

Cerkev s častitljivo starostjo je lahko kraju samo v ponos.«²

Rezultati raziskav ZVNKD Celje in sondiranja, ki so bila opravljena med obnovo v letu 2000, kažejo na to, da je cerkev bistveno starejša, kot se je prvotno domnevalo in je najstarejša še stoječa cerkev v župniji in tudi ena najstarejših cerkva v širši okolici.

Osrednji del cerkve (cerkvena ladja) je romanskega izvora iz 12. stoletja. Današnja oblika prezbitarija (oltarni del) in zvonik sta bila dozidana kasneje v 17. stoletju.

Na južni steni ladje so ob levem romanskem oknu ohranjene okenske špalete iz rezanega kamna – lehnjaka. Vhod v cerkev pod zvonikom je bil prvotno širši, a je bil zožan, ko je bil dozidan zvonik. Na zahodni steni ladje so v višini približno 2 metra ohranjene v zidu odprtine, v katerih so bili ob odstranitvi ometa najdeni ostanki lesa. Na tem mestu je pred postavitvijo zidanega zvonika stala vhodna lesena lopa z manjšim lesenim zvonikom. Podobni odprtini z ostanki lesa so najdeni tudi na sredini južne stene ladje. V vseh vogalih tik pod napuščnim vencem prezbitarija so najdeni vzdani kosi tramov, ki so očitno služili kot podpora za oder pri zidavi kupole prezbitarija.

Cerkev je bila najmanj dvakrat temeljito prezidana, vidne so tudi različne oblike oken (romanska in gotška). Vogali ladje cerkve so zidani iz masivnih, pravilno obdelanih blokov lehnjaka. Prvotni prezbitarij iz 12. stoletja, ki ga danes ni več, je bil absidiarne oblike in bistveno plitvejši (1-1,5m). Na južni steni ladje so bili ometi v številnih slojih skupne debeline do 15 cm, kar kaže da je bila cerkev večkrat obnovljena. Južna stena ladje je več kot 30 cm krajša od severne stene ladje.

Na južni strani prezbitarija je vzdana nagrobna plošča iz temnega kamna (»TUKAJ POTSHIVA MARIA **TTMANZA KATERA JE TA 3I DAN SUSHEZ 1816 U BOG SASPALA BOG SE SMILZES IENO WOGU DUSHO AMEN«), ki je bila v omet vzdana naknadno, iz česar je možno sklepati, da so bili zadnji zunanji ometi na cerkvi narejeni pred letom 1816.

Temelji cerkve segajo v globino kar 120 do 160 cm od tega so 20 –do 30 cm v globino zidani, sicer pa iz masivnih zložb kamenja, kar tudi kaže na kvaliteto gradnje in pomembnost zgradbe, saj so številne zgradbe podobnih dimenzij iz srednjeveškega obdobja slabo temeljene.

¹ Sklep Občine Sevnica z dne 19.4.2000

² Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Celju, 22.5.2000, 6.6.2000

Cerkev je očitno tudi pogorela, saj so bili pri zamenjavi ostrešja najdeni delno vzdani močno ožgani ostanki (ne gre za impregnacijo lesa) zelo masivnega prvotnega hrastovega ostrešja. Ostrešje je bilo v celoti vezano z lesenimi klini. Najdeni so bili tudi ostanki kamnite kritine škrlavec s pripravljenimi luknjicami za pritrjevanje, s katero je bila cerkev prekrita preden so jo prekrili z opečno kritino – bobrovec. Pri zamenjavi pločevine na zvoniku je bila na ostrešju zvonika odkrita letnica 1911. Strop ladje je bil raven iz polkrožnih smrekovih brun, obitih s trstiko in ometanih, brez stropnih poslikav.

V notranjosti cerkve pri odstranjevanju obstoječih ometov ni bilo odkritih fresk, ampak le številne plasti beleža (več kot 10) v različnih odtenkih, od bele, živo rumene, čokoladno rjave, višnjevo rdeče, različnih odtenkov modre, sive in oker. Pred 2. svetovno vojno so bila na oknih barvna stekla z nabožnimi podobami, ki pa so bila med vojno razbita in so jih nadomestili z navadnim steklom. Ohranjen je prvotni tlak iz velikih kamnitih blokov v vijoličnih odtenkih, ki izvira iz okoliškega hribovja. V tlaku izstopata dva večja kamnita bloka svetlejši barve ob sredini stika ladje in prezbiterija. Tudi pod zvonikom pred vhodom v cerkev je na tleh večji kamniti blok.

Oprema :

V severni vzdolžni steni je kip Marije Brezmadežne v stenski niši, na južni steni pa se nahaja reliefna plastična podoba križanja. Oboje je bilo nekoč v graščinski kapeli na Gomili in je bilo v cerkev prineseno sredi 19. stoletja, ko je grad razpadel.

Glavni oltar je slogovno lep baročni izdelek umetnega mizarstva iz druge polovice 18. stoletja (verjetno iz leta 1756). V tronu je med oblaki in obkrožen z angeli kip sv. Mihaela, z mečem v desnici in tehtnico v levici. Na desni in levi ob stebrih stojita nadangel Rafael z mladim Tobiasom, ki drži v naročju ribo in angel varuh. Vrh atike je baročno valovit s podobo Boga Očeta na oblakih, ki je obdan s krilatimi glavicami in zlatimi žarki. Na leseni menzi stoji skromen tabernakelj z dvema angeloma na vrhu.

Oba stranska oltarja sta enaka miniaturna izdelka iz 17. stoletja. Imata zvite stebričke, rezljana krila in izrazito atiko. V desnem oltarju je oljnata slika Srce Jezusovega, v atiki pa je upodobljen sv. Anton Padovanski. V levem oltarju je oljnata slika sv. Terezije Deteta Jezusa, v atiki pa je upodobljen sv. Alojzij (1954, Marinšek Ivan, Ljubljana). Oba oltarja imata na vsaki strani po enega angela s svečnikom v roki.«

V letu 1954 je vse oltarje obnovil Hinko Podkrižnik, kipar in pozlatar iz Šentjuraj pri Celju. Pri obnovi glavnega oltarja se je našel na stebričnih podstavkih napis :

» Taleist je veliki aktar biu naret 1756, Georg Smole, tišlar sim popravlu anno 1089. Malu Mihael Klemen Pinxit anno 1810. Malu Martin Stopar anno 1869. Štefic AA 1908 malu«.

Pokopališče :

Cerkev obdaja pokopališče za potrebe vasi Kompolje in Šmarčna. Na južni in zahodni strani je obdano s približno 1 m visokim kamnitim obzidjem. Na severni in zahodni strani gre za umetni nasip, iz manjvrednega glinenega materiala iz Dobrave nad kompoljskim poljem, obdan z 2 do 6 metrov visokim kamnitim obzidjem. Na JV delu pokopališča je bila 2,5 x 3 metra velika mrliška vežica, postavljena v 19. stoletju iz nežgane opeke, zato je bila v zelo slabem stanju in je bila v letu 2000 odstranjena. Z sondiranji terena je bilo ugotovljeno, da je bil razpored grobov v preteklosti drugačen, saj se grobovi nahajajo tik ob zidu cerkve in v veliki gostoti tudi na ozkem prostoru zadaj za prezbiterijem (očitno iz časov srednjeveške kuge), kjer danes ni več sledi grobov.

Viri:

- Korespondenca z Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Celju v letih 1999, 2000, 2001
- Gradbeni dnevnik obnove cerkve sv. Mihaela na Kompolju
- Kronika župnije Boštanj